

Megemlékezés és laudáció Kovács Ilonáról,
a Kovács Máté emlékének ápolásáért elnevezésű emlékplakett-tel való
kitüntetése alkalmából

Tisztelt Ünnepi ülés!

Mindannyian nagy árat fizetünk a Kovács Ilona kitüntetéséről szóló örömhírért, hiszen az alapszabály értelmében a díjat csak posztumusz kaphatta meg, mikor már nem volt tagja az Alapítvány kuratóriumának. A mindnyájunkat: családtagjait, kollégáit, barátait, ismerőseit ért veszteségen a méltó elismerés is csak igen keveset tud enyhíteni.

Emlékplakettünk névadója Kovács Máté, Kovács Ilona édesapja, aki az ELTE könyvtártudományi tanszékének vezetője volt (1956–1972). A szakmai és szülői tiszteletadás jegyében Ilona a testvérével közösen létrehozta a [Kovács Máté Alapítványt](#), amelynek céljait az alapításkor a felkért kuratóriummal egyetértésben a következőképpen határozta meg: Kovács Máté szellemi hagyatékának gondozása; tehetséges és rászoruló, a magyar felsőfokú könyvtárosképző intézményekben tanuló fiatalok tanulmányainak és fiatal könyvtárosok továbbképzésének támogatása ösztöndíjjal. A [Könyvtári Figyelő 2019. évi 2. számában](#) átfogó tanulmányban megírta az Alapítvány két évtizedes történetét és felvázolta jövőbeni feladatait.

Édesapja nyomdokaiba lépve Kovács Ilona is a könyvtáros pályát választotta, melynek állomásai és elért eredményei igen figyelemre méltóak: 1961-ben summa cum laude diplomát szerezve végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karának könyvtár–magyar szakán. Tevékenységét a Magyar Tudományos Akadémia nemzetközi csere osztályán kezdte, ezután 1962 januárjában került az Országos Széchényi Könyvtár katalogizáló osztályára, ahol címléírással és katalógus-rekonstrukcióval foglalkozott, 1972-től már osztályvezetőként látva el ezeket a feladatokat. Rendszeresen részt vett a könyvtári munka szabványosításával foglalkozó nemzetközi konferenciákon. 1976-tól folyamatosan dolgozott a nemzetközi szabványok magyarországi adaptációján és a vonatkozó magyar szabványok kidolgozásán. Ő végezte el a nemzetközi és a magyar ISBD/M-szabvány összehasonlító elemzését.

1974-ben 12 hónapos Gombocz-ösztöndíjat nyert el, amelyet az ohioi Kent State University-n töltött. Az ösztöndíjas időszak alatt Kovács Ilona master of library science diplomát szerzett, megismerkedett az etnikumkutatás amerikai eredményeivel, és elkezdte kutatni az amerikai magyarság kulturális viszonyait, könyvtárai történetét, majd hazatérése után hozzálátott az amerikai magyarságra vonatkozó források feldolgozásához. A téma első összefoglalásával 1980-ban a Keresztury-pályázaton nyert első díjat, majd a kutatási eredményeit tartalmazó disszertációjával 1982-ben bölcsészdoktori, 1993-ban kandidátusi címet szerzett.

1983-tól lett az OSZK kutatásszervezési csoportjának vezetője, így lehetősége nyílt arra, hogy könyvtári tapasztalatait és kutatómunkáját egyaránt a hazai hungarika-kutatás szolgálatába állítsa. A *hungarika információ és regisztráció* címen elfogadott kutatás témavezetőjeként

megtervezte a külföldi hungarika irodalom számítógépes rendszerének kialakítását, a külföldi magyar könyvtári gyűjtemények számbavételét és a külföldön élő magyar személyiségek számítógépes biográfiai adattárát. 1988-ban Hungarika dokumentáció néven a kutatási feladatok szervezeti kereteinek biztosítására külön osztály alakult, ennek osztályvezetőjeként indította el a kutatási tervek gyakorlati megvalósítását a kulturális tárca és a Magyarországi kutatás program támogatásával.

Kovács Ilona az adatbázisokra támaszkodva, az osztály munkatársainak közreműködésével nyomtatott formában megjelenő sorozatot indított *Hungarika-anyagot őrző külföldi könyvtárak címjegyzéke* elnevezéssel, amelyben az összesen 15 kötetre tervezett, végül 12 megjelent kötet Ausztriától a skandináv államokig vette számba az érintett könyvtárakat.

Az osztály feladataihoz kapcsolva meghatározó szerepet játszott abban, hogy az először 1980-ban még „magyar könyvtárosok tudományos találkozója” elnevezéssel létrehozott, később magyar könyvtárosok világtalálkozójaként megszervezett, többnapos tudományos konferenciák négy-öt évenként megvalósulhassanak. A világtalálkozók megszervezését – a külföldi magyar könyvtárosokkal való kapcsolattartást, majd pedig az anyanyelvi könyvtáros továbbképzés kárpát-medencei rendszerének kiépítését az OSZK Könyvtári Intézet keretei között Hangodi Ágnessel folytattuk.

Az Alapítvány munkájában Kovács Ilona kuratóriumi tagként mindig nagy kezdeményezőkésséggel, aktívan tevékenykedett, valamennyi rendezvény lelkes közreműködője és résztvevője volt. Hatalmas munkát végzett a Kovács Máté-hagyaték dokumentumainak összerendezésében, szerkesztésében, sajtó alá rendezésében.

Élete során szíve és motorja volt minden olyan közösségnek, tevékenységnek, amiben csak részt vett: alapítványi, munkahelyi vagy akár kórusbeli vonatkozásban egyaránt, szeretetre méltó, nyitott személyiségével, vállalkozó szellemével mindenkit elvarázsolt.

Legszemélyesebb ügye természetesen az Alapítvány volt, amelynek működtetése az alapítástól kezdve eltelt időkből sokféle gonddal és kihívással járt. Gondot okozott a hazai jogi környezet gyakori változása, az alapítvány megfelelő személyi összetételének folyamatos biztosítása, a publikációs csatornák felderítése és biztosítása, a hagyaték gondozásának megfelelő adekvát tevékenységi formák, a lehetséges együttműködő partnerek és az alapítvány tevékenységébe bevonható célcsoportok megtalálása – az eredeti cél szem elől tévesztése nélkül.

Mindannyiunknak példát mutatott derűből, nyitottságból, kitartásból, céltudatosságból, kapcsolatteremtésből, szakmai elkötelezettségből. Lelki irányítúje pontosan és biztonságosan vezette őt a szakmai és a szülői tiszteletadás kiegyensúlyozott útjain. Emlékét megőrizzük és az általa kitűzött úton igyekszünk tovább haladni.

A kitüntetését őszinte szívvel és szeretettel ünnepeljük.

Budapest, 2023. november 13.